

Patvorine rimskog carskog novca nađene tijekom jaružanja Kupe u Sisku 1912. god.

27

IVAN MIRNIK, Arheološki muzej u Zagrebu, Trg Nikole Šubića Zrinskog 19, HR-10000 ZAGREB, imirnik@hotmail.com

Arheološki odjel Narodnog muzeja, današnji Arheološki muzej u Zagrebu od svoga osnutka pratio je sve što se zbivalo u Sisku, a pogotovo uz obale rijeke Kupe, gdje su samozvani »arheolozi« tražili i pomalo odvlačili sitne nalaze. I danas, nakon stotinjak godina, stanje nije bolje. Kako bi se tome napokon doskočilo, Josip Brunšmid je u nekoliko navrata nastojao dogovoriti jaružanje onih dijelova obale i dna Kupe koji su bili poznati kao bogato nalazište rimskog materijala. Pri tim nastojanjima znatno mu je pomagao Antun Bukvić, dugogodišnji vrlo zaslužni muzejski suradnik,¹ predstojnik Kraljevskog ugarskog riječnog mjerničkog ureda u Sisku. A. Bukvić bio je inženjer, a neko vrijeme (približno 1900–1901. g.) radio je kao predstojnik Kraljevskog ugarskog državnog riječnog mjerničkog ureda u Mitrovici.² Kao nadžinira i predstojnika Kraljevskog ugarskog državnog riječnog mjerničkog ureda u Sisku nalazimo ga 1908. god.,³ a 1911. god. bio je promaknut u tehničkog savjetnika,⁴ a poslije u kraljevskog tehničkog savjetnika.⁵ Budući da se njegovo ime više ne spominje u *Imeniku dostojanstvenika, činovnika i javnih službenika Kraljevina Hrvatske i Slavonije* za 1916. god., to bismo mogli zaključiti da je u to vrijeme bio umirovljen.

1. Jaružanje rijeke Kupe u Sisku 1912.g.

1. Dredging of the Kupa river at Sisak in 1912.

¹ U arhivu Muzeja nalaze se njegovi dopisi i izvješća od 1907. do veljače 1925. god. Spominje ga npr. Josip Brušmid u članku o ulomku rimske vojničke diplome is Siska – *VHAD*, N.S, 14/1915–1919, str. 5, kao i u članku o olovnoj pločici iz Siska – *VHAD*, N.S, 14/1915–1919, str. 176.

² *Imenik dostojanstvenika, činovnika i javnih službenika Kraljevina Hrvatske i Slavonije*. Zagreb, 1900, str. 432; 1901, str. 445.

³ *Imenik dostojanstvenika, činovnika i javnih službenika Kraljevina Hrvatske i Slavonije*. Zagreb, 1908, str. 178.

⁴ *Imenik dostojanstvenika, činovnika i javnih službenika Kraljevina Hrvatske i Slavonije*. Zagreb, 1911, str. 181.

⁵ *Imenik dostojanstvenika, činovnika i javnih službenika Kraljevina Hrvatske i Slavonije*. Zagreb, 1912, str. 182; 1913, str. 189; 1914, str. 185.

2. Jaružanje rijeke Kupe u Sisku 1912.g.
2. Dredging of the Kupa river at Sisak in 1912.

Zahvaljujući vladinom Odjelu za bogoštovlje i nastavu Muzej je tijekom četiri godine – 1909.,⁶ 1911.,⁷ 1912.⁸ (vidi u nastavku) te 1913. god.⁹ – tražio i uvijek dobivao dozvolu i potporu za jaružanje od strane kr. ugarskog ministra poljoprivrede. Jaružanje, a i samo prosijavanje, odnosno ispiranje izvađenog mulja i zemlje, ovisilo je uvijek o vremenskim prilikama, a osobito o nestalnom vodostaju rijeke Kupe, koji je često bio ili prenizak, ili previsok. Osim Antuna Bukvića, koji je uglavnom stalno bio na mjestu istraživanja te organizirao rad jaružala (a tako se, ne tako davno, sustavno jaružala i Sava kod Zagreba pa nije bilo sprudova) i ispiranje te pretraživanje zemlje, radove su povremeno nadzirali sam muzejski ravnatelj Josip Brunšmid i Viktor Hoffiller, a nešto češće Vladimir Tkalčić, tada namješten u Muzeju. Veliko zanimanje za istraživanja pokazivao je i Siščanin dr. Milan Šipuš (*Sisak, 20.VIII.1871. +19.VII.1917), također stari prijatelj i suradnik Muzeja, čija obitelj je generacijama Muzeju pomagala na najrazličitije načine, a ta tradicija nastavila se do danas. Nalazi su se, uz primjerenu cijenu, otkupljivali od dječaka, koji su pretraživali dovučenu zemlju, a Muzej je uvelike obogatio svoje zbirke najraznovrsnijim rimskim, ali i pretpovijesnim materijalom. O tijeku jaružanja 1912. god., koje je od svih imalo najbogatije rezultate, najbolje svjedoči prepiska sačuvana u arhivu Arheološkog muzeja u Zagrebu:

⁶ Spisi 84/1909 od 19.VII.1909. itd., Jaružalo se tijekom prve polovine prosinca 1909. god., a nalazi bili su prvorazredni i bogati.

⁷ Spisi br. 75/1911 od 19. VI.1911, itd.; 83/1911 od 25.VII.1911. itd. Jaružalo se tijekom studenog i prosinca 1912. god.

⁸ Spisi br. 66 i 75/1912.

⁹ Spisi br. 35/1913, od 18.III. 1913. god. itd; 100/1913 od 25.IX. 1913. god. itd. Jaružalo se tijekom srpnja i rujna.

1.

»(Br.66=75/1912)

M. Kir. Folyammérnöki Hivatal Sziszezen. Kr.ug. riečki mjernički ured u Sisku
Sisak dne 1.III.1912

Veleštovani Gospodine!

Častim se obavjestiti Vas da će se radnjom jaružanja utorak 5. odpočeti.
Ako bi slučajno kakova zaprieka nastala obavjestiti ću brzojavno.

Veleštovanjem
A. Bukvić«

2.

»Br.75=66/1912

Sisak dne 12.III.1912

Veleštovani Gospodine!

U prigibu šaljem namiru glede istovarivanja jaružanoga materiala glaseću na 50 krunah, od kojega je iznosa 40 Kr. za iztovarivanje, a 10 Kr. kao nagrada pod Vašim imenom osoblju jaružala izplaćena.
Voda spada nu tečajem ove nedjelje nije za pomisliti na nastavak radnje.

Veleštovanjem
A. Bukvić«

3.

»Br.75=66/1912

M. Kir. Folyammérnöki Hivatal Sziszezen. Kr. ug. riečki mjernički ured u Sisku
Sisak dne 26.III.1912

Veleštovani Gospodine!

Vi ćete se sigurno čuditi da Vas nisam još obavjestio o nalazima iz jaružanoga materijala, nu bio sam silnim službenim agendami s tomu spriečen.

Kako Vam je poznato morali smo 7. radi visokog vodostaja radnju kod pilotah obustaviti.

Do 18. vladao je taj visoki vodostaj nu toga dana bilo je moguće odpočeti sa našom drugom radnjom te smo sa istom i odpočeli, odgodivši arheološku radnju za koju je nižji vodostaj uslied veće dubljine na koju raditi namjeravamo od potrebe.

Žalibože nadošla je opet voda te smo i ovu radnju dne 23. obustaviti morali.

Kod spadanja vode ostao je mali dio jaružanoga i pred uredom istovarenoga materijala na suhome te ga odpočeti sa pretraživanjem istoga, kroz derane koji su po meni pismenu dozvolu dobili pod uvjetom, da sve nadjene predmete predati imadu uz primjerenu odštetu.

Radjeno je u svemu 4 dana u kao što sam spomenuto neznatoj množini materijala i nadjeni liepi broj razni predmetah i to:

- 1.) Zlato. Taljena kuglica 3 grama tež. Karičica sa malim privezkom sa biserom, polovica rindjice, lančići, podpuna perlica i manji odpadci sveka skupa oko 4 ½ grama.
- 2.) Bronca. Ključ, liepa glava /maska/ sigurno od fibule, dve uresne glavice, jedna uresna lavlja glava, 2 brocha podpuna /Zeci/, jedna riba kao igla, jedan prije emaljirani broche bez igle jedna kuglica sa karikom sigurno

tezulja od male vage, jedan čavao sa ostancima emalja, jedan čavao sa figurama, više manji čavlića, više urezni komadah, udicah, iglah, karikah, pojasni komad sa tragom liepog emalja itd.

3. *Olovo*. Prosta podpuna figura conceja, 10 razni plomba 12 kom razni uresni, ulomak fibule jedna veoma liepa mala zdjelica mala liepa sikirica, tri mala čekića i td. /40 kom. pločica sa napisom/.
4. *Železni*. Cakalj podpun, preko polovice srpa, streljica, 8 kom. ključeva, vise stylusa, jedan liepi maleni prsten sa glavom i kacigom /maske/ više železni prstenja bez oka, jedan podpuni sa staklenom gemom, jedan ulomak sa liepom gemom /Gola ženska figura u lievoj izpruženoj ruci drži kuglu, u desnoj spuštenoj dva klasa, na leđjima ogrnuta rimska rudasta koža, koja se do prieko čela proteže/ 2 lošija noža
4. *Razno*. Mala zemljena lampica sa nečitljivom markom. Gema lošije radjena u karneolu Mercur, staklena gema sa utisnutom devom i vodičem.

Nadalje 17 kom. srebrni većjim djelom dobro sačuvani cetah, Faustina, Sabina, Aurelianus, Vespasianus, Domitianus /2/, Trajan, i.t.d. jedna srebrna grčka, mala bronsana grčka, 10 kom. razni bronsani.

Kao što iz gornjeg proizlazi, prema nezatnom materijalu dovoljan broj predmeta, tako da postoji nada da će se mnogo toga još naći.

Na prehistoričkom mjestu nadjeno je na obali nekoliko komadah iz pečene ilovače kao što sam takove u Dolini vidio (*crteži utega*) i držim prema tome da je tamo sigurno naselbina postojala.

Moram moje izvješće prekinuti i spremati sa na putovanje u Karlovac.

S veleštovanjem
A.Bukvić«

4.

»Br.75=66/1912

M.Kir.Folyammérnöki Hivatal Sziszeken.Kr.ug. riečki mjernički ured u Sisku
Sisak dne 6.IV.1912

Veleštovani Gospodine!

Savezno na moje prvo izvješće imadem priobćiti da se je još naišlo na njeke liepe predmete i to

1. Liepa statueta rekao bi Jupitera iz srebra. Gola figura bradata krasno radjena drži u desnoj ruci luk u lievoj buzdovan preko ledja odnosno preko obijuh ramena ogrtač poput šala (*crtež*) visoku 4 ½ cm.
2. Zlatna zmija tjelo plosnasto glava liepo izradjena podpuna težka 2,1 gr.
3. Gema od karneola Genius, izradba nije osobita
4. Razni cetah olovni i bronsani ukrasni komadah medju ostalim i liepa glava

Olovni pločah s napisom imade preko 60 komada. Po mojemo mjenju su ove ploče marke za radnike kao što i danas takovi imade, i to držim iz toga razloga, što se kod mnogima opažava da su po više puta rabljene, što su kod carinarski ne bi prakticiralo. Luknje služile su za nanizanje i čuvanje do obračunanja.

Dne 2. nastupila je opet visoka voda i pokrila cjeli jaružani material od kojega je do sada jedva 1/3 pretražena. Jaružalo morali smo do železničkog mosta dole spustiti jer bi inače pošto je drveni cestovni most jako nizak bili nad istim zatvoreni.

Jaružalo odpočeti će sa radnjom odma poslie praznikah (ako bude vodostaj povoljan) i nakon 2 do 3 nedeljah biti će sa radnjom do preko drvenog mosta gotov, onda nastaviti ćemo radnju kod pilotah.

Želeći sretne blagdane ostajem

Veleštovanjem
A.Bukvić«

5.

»75/1912

M. Kir. Folyammérnöki Hivatal Sziszeken. Kr. ug. riečki mjernički ured u Sisku
Sisak dne 19/IV 1912

Veleštovani Gospodine!

Odmah poslie primitka Vašeg cjenjenoga lista odpremio sam olovne pročice i razdielio iste u dva omota. U jedno-
me su posve jasno čitljivi sadržani u drugome ostali. Na jednoj neprobušenoj imade mnogo toga napisanoga i ne-
znam da li je istoj svrhi odgovarala kao ostale. Liepo se zahvaljujem za probćenje do sada pronadjenoga od ovi
pločica prema kojem držim da je moje shvaćanje da su iste novčane potvrde za radnike /poput današnji/ više
podkriepljena nego uzdrmana. Mislim naime da robovi nisu dobivali pošiljke za koje bi se imala carinara ili uvo-
znina platiti. Buduće nedelje oko četvrka nadam se da će mo moći sa jaružanjem oko pilotah nastaviti svakako ću
pravodobno javiti. Voda je malo spala te je nješto od jaružanoga materiala na suhom ostalo nu nalazi su slabi jer
je i taj material većjim dielom jur protražen. Loši cetah ponajviše Hadrijan, njekoliko srebrni, ulomci od fibulah,
i.t.d. U taj čas doneo je jedan deran razne neznatne predmete i 5 kom. olovni pločah od kojih su 2 dosta čitljive.

Veleštovanjem
A. Bukvić«

6.

»75/1912

M. Kir. Folyammérnöki Hivatal Sziszeken. Kr. ug. riečki mjernički ured u Sisku
Sisak dne 26/IV 1912

Veleštovani Gospodine!

Ako nebude iznenada koja zaprieka nastupila moći ćemo 1. svibnja radnju kod pilotah nastaviti.
Nadam se ako bude vrijeme kao što se sada pokazuje povoljno da će Te osobno kod iste prisustvovati, i da Vam
ovom prigodom do sada nađene predmete uručim. Vodostaj Kupe bio je cjeloga vremena jako promjenliv i nije
moguće bilo niti polovicu jaružanog materiala pretraživati, ali je za čuditi da se jur toliko puta pretraženom ma-
terialu još uvijek sitni predmeti nalaze. U slučaju da bi kroz nepredvidjene odnošaje početak radnje dne 1. svibnja
spriečen bio, obavjestiti ću pravodobno.

Veleštovanjem
A. Bukvić«

7.

»Br.75/1912

M. Kir. Folyammérnöki Hivatal Sziszeken. Kr. ug. riečki mjernički ured u Sisku
Sisak dne 5/V 1912

Veleštovani Gospodine!

U prigibu pripošiljem Namire glede dosadašnji izdatakah i to jedna glaseća na iznos od 271 K 76 fil. u kojoj je
sadržano iztovarivanje....

	220 K 50
Nagrada osoblju jaružala /odnosno radni doplatak/ nadzirateljima itd.	50 K
	Biljeg <u>1 K 26</u>
	271 K 76
druga namira glasi na kupljene predmete na iznos od	<u>198 K 7</u>
Ukupno	470 K 46

Veleštovanjem
A. Bukvić«

8.

»7. svibnja (191)2
75./1912.

Veleučenom gospodinu Vladimiru Tkalčiću, asistentu u arheološkom odjelu narodn. Muzeja u Zagrebu.

Vi ćete se sutra u jutro zaputiti u Sisak, da tamo nadzirete pretraživanje materijala izjaružanoga iz Kupa za vrijeme od 1.–4. svibnja, postupajući posvema prema uputama, koje sam Vam usmeno dao.

Ravnatelj:«

9.

»75/1912.
Sisak, 9.V. 1912.

Velemožni gospodine!

Čim sam došao u Sisak potražio sam g. Bukvića i s njim razgovarao o načinu daljnega pretraživanja izjaruž. materijala. Uvjerio sam se, da ne bi nikako bilo zgodno najmiti nadničare, nego da je najbolja metoda, što ju upotrebljava g. Bukvić. Dok bi ja mogao raditi najviše sa 6–7 ljudi, dotle je 20–30 momaka i momčića koji sad pretražuju materijal, za isto vrijeme postignu kud i kamo veći uspjeh. Istina, teže je nadgledati veći broj radnika, no ni kod 6–7 njih nije čovjek siguran, da koj nalaz ne zataje. Zatim dođe ovako mnogo jeftinije nego s nadničarima. Sa žzatajivanjem predmeta nije tako strašno, kako smo nakon poznatih vijesti mislili. Za sve one slučajeve znade g. Bukvić posve točno, a što je najglavnije, postignuti rezultati pretraživanja svjedoče o protivnom. Dosadašnji rezultat je relativno slab, a ipak se našlo veoma lijepih stvari, tako jedna krasna zlatna mindžuša sa smaragdom i biserom, 1 posrebrena fibula, 1 bronsani 2 cm visoki kipić ovna itd. Jedan važan dokaz, da se stvari ne prodavaju je i taj, što Kupfermann neće više g. Bukviću vagati zlatne predmete, jer žda šta će on vagati za drugoga, a sam ne može ništa da kupi. Napokon pretraživati smiju samo oni koji imadu pismenu dozvolu od g. Bukvića, a gradski stražar svaki čas dolazi pregledavati, tko od onih koji kopaju ima odnosno nema te dozvole. A sad, kad sam ja nerprestano na licu mjesta i pazim, u koliko je to uopće moguće, to su zbilja ispunjene sve prekaucije nužne da se što više prepriječi zlo. – Ja sam čvrsto uvjeren da se bolje ne može postupati. Usmeno o tomu u subotu više.

Dobro je, da sam ja ovdje, jer g. Bukvić sutra ranim jutrom odlazi, da se vrati tek u subotu na večer ili u nedjelju. Sad mora uvijek netko ovdje biti, jer predmeti neprestano dolaze, pa ih se mora otkupiti. Danas sam izdao blizu 30 K, a g. Bukvić do sada oko 130 K. Konkurencije se ne bojimo, jer dobro plaćamo zlato i gemme, a za druge stvari se drugi ne otimlju. Dakle i opet jedna sigurnost više, da predmeti dolaze k nama. –

Za pretraživanje bilo bi potrebno da Kupa naraste, jer sad moraju vodu u škafovima donašati do materijala. – Gosp. Šipuš je danas otišao u Zagreb i rekao mi da će doći u muzej pogledati Herakla i ostale stvari. Valjda je već to obavio, jer sad je već 7 sati.

G. Bukvić mi ponudio lađu i tako ja imam svoje lijepo noćište.

Je li g. doktor što piše?

Izvoliti primiti pozdrav od g. Bukvića a izručiti pozdrav g. Szabóu; ja pak ostajem uz duboko poštovanje

Vaš
Vladimir Tkalčić«

10.

»75/1912

Sisak, 13. V. 1912.

Velemožni gospodine

Jučerašnji i današnji je dan relativno slab; izdao sam oko 25 K. Ima lijepih stvari no u manjem broju. Ljudi nemaju baš volje, da se muče, dok je Kupa za niže naslagani materijal još previsoka. Svi čekaju na niži vodostaj. Taj će, čini se prema vijestima, koje dolaze sa raznih postaja, doskora u jačoj mjeri nastupiti. Onda će naravno biti i više nade na dobar rezultat.

Danas poslije podne otposlao sam 5 sanduka sa željeznicom. Onaj komad sarkofaga, što jeći u dvorištu riječkomierničkoga ureda, još nije spakovan. Je li zbilja nužno, da bude u muzeju? Meni se čini, da ne vrijedi porto, koji bi se za nj platiti morao.

Jučer sam bio sa g. Bukvićem pogledati onu prehistor. naseobinu. Izvadio sam iz obale nekoliko ulomaka zemljanih posuda, pa vidim, da se tu radi o neolithicum-u i kasnijim periodama. Jako bi rado ovdje malo kopati, jer našlo bi se za sigurno interesantnih stvari. Ako ništa drugo, to bi bilo dobro obalu malko žskalpirati', kako g. Bukvić kaže, da se mogu barem ustanoviti kulturni slojevi koji sad usljed šikarja nisu posve jasno vidljivi.

Radnike ćemo valjda moći imati zabadava, jer neki (se od onih, koji rade kod bagrovanja će ove dane biti slobodni, pa bi nam ih g. B. stavio na raspolaganje. Stoga kao i zbog onog arhitektonskog kamenja u Novom Sisku, bilo bi vrlo dobro da Vi sutra dođete, da se dogovorimo.

Drugo što Vam ne bi imao javiti.

Ostajem sa veleštovanjem

Vaš

Vladimir Tkalčić

Lijep pozdrav g. Szabóu!«

11.

Brzjav

»Br 75/1912

Sisak 17/5 11.50h

Dr Brunšmid narodni muzej Zg

Za kopanje vodostaj previsok za traženje povoljan.

Bukvić«

12.

Brzjav

»Br 75/1912

Sisak 18/V 5.48h

Dr Brunšmid narodni muzej Zagreb

Neka dodje Tkalčić

Bukšić«

13.

»Br.75=66/1912

M. Kir. Folyammérnöki Hivatal Sziszekén. Kr. ug. riečki mjernički ured u Sisku
Sisak dne 20/V 1912

Veleštovani Gospodine!

U privitku šaljem namiru glede izplaćeni iznosta za nađene predmete počamši od 5. svibnja do danas.
Od razračunanog sa 301 Kr 30 fil. iznosa izplatio sam ja 178 Kr 82 fil. gos. Tkalčić 212 K 22 konačno biljeg 1
Kr 26 fil.

Juče kao nedjelja nije se tražilo, danas imade dovoljan broj tražioca nu do sada sa malim uspiehom.

Veleštovanjem
A.Bukvić«

14.

»Br.75/1912

M. Kir. Folyammérnöki Hivatal Sziszekén. Kr. ug. riečki mjernički ured u Sisku
Sisak dne 30/V 1912

Veleštovani Gospodine!

Prema cjenjenome listu od 29/5 šaljem u prigibu namiru glede nabavljeni predmetah do uljučivo dne 28. o.m
Jučer je oko 10 ½ sati počela kiša padati i pada još neprekidno. Unatoć toga donešeno je mnogo predmetah među
kojima 3 geme 1 gr zlata, jedna žalibože nepodpuna fibula dug. 8.5 cm, koma srpa (držim da spada onome već
prije nađenome) srebrni stylus, žlicicah i mnogi druge stvari kao na primjer 14 kom olovnih pločicah i.t.d./
Vidi se da je material upravo neizcrpiv.

Veleštovanjem
A.Bukvić«

15.

»Br.75/1912

M. Kir. Folyammérnöki Hivatal Sziszekén. Kr. ug. riečki mjernički ured u Sisku
Sisak dne 3/VI 1912

Veleštovani Gospodine!

U prigibu šaljem mali zlatni novac Anastazija I ili II? sa molbom, da izvolite priobćiti koliko bi se za istoga pla-
titi moglo. Težina mu iznaša 1.43 gr.

Nađeno je dovoljan broj dobri komada znamenito zlatni. Jedna liepo rađena rimdruša 6 Gr tezka! Druga 2.28 gr,
mali zlatni prsten sa lošom gemom, 0,8 gr. Ulomaka među ovima 2 komadića svaki sa biserom 7.87 gr. ili uku-
pno bez Anastazija 16.95 gr. tečajem 4 dana. Pločica 41 kom. itd. –

Voda je sukcesivno tako nadošla da je skoro cjeli materijal pokrila a sada opet opada tako da je povoljno za
traženje.

Veleštovanjem
A.Bukvić«

16.

»Br. 75/1912

M. Kir. Folyammérnöki Hivatal Sziszeken. Kr. ug. riečki mjernički ured u Sisku
Sisak dne 6/VI 1912

Veleštovani Gospodine!

Biti ću u buduće koliko moguće oprezniji kod kupovanja zlata. Bilo je pako među zlatom i drugi predmeta pomešano koji nisu kao zlato kupljeni, n. pr. onaj komadić lančića koji ste vratili, za toga se dobro sjećam da nije kao zlato preuzet. Šaljem jednoga ptiča Ždrala koji mi je sumnjiv. Ako je rimski što bi po radnji rekao, veoma liep komadić. Material je čini mi se kositer prema malome narezu na odlomljenoj nogi. Nisam ništa platio, nego molim za obavjest.

Nalazi su sada nešto slabiji nu imade više komadah dobri cetah među tima veliki brons Antoninus kojega u popisu prof. Ljubića nenalazim između 129 kom. M. Aurelianusa. Isto tako vel. br. Nerona itd.

Veleštovanjem
A.Bukvić«

17.

»Ravnateljstvo arheološkog odjela narodnoga muzeja u Zagrebu

Broj 75 11. lipnja 1912.

Veleučenom gospodinu Vladimiru Tkalčiću, pravomu gimnazijskom učitelju
dodijeljenomu narod muzeju u Zagrebu.

Pošto je g. Antun Bukvić, tehn savjetnik i pretstojnik riječko-mjerničkoga ureda u Sisku, ovamo usmeno javio, da je vodostaj Kupe tako nizak, da je podesan za prekapanje u prošlom mjesecu izjaružanoga i na obalama Kupe istovarenoga materijala, to ćete se Vi danas poslije podne zaputiti u Sisak i tamo najmiti nadničare, koji će pod Vašim nadzorom prekapati rečeni materijal u svrhu potrage za starinama. Pri tomu ćete postupati prema usmeno od mene Vam danim uputama.

Ravnatelj«

18.

»Br. 75–1912

Veleučeni gosp. Dr. Josip Brunšmid, kr. sveučil. profesor ravnatelj arheol. muzeja itd.
Zagreb, Zrinski trg 11 Arheološki muzej
Sisak 12.VI. 1912.

Velemožni gospodine!

Rezultat postignut do sada dosta je povoljan: 3 jednaka koplja (Lanzenspitze), polovina zrcala, kalup za lijevanje olovnih amuleta ovoga oblika (*crtež*) (od prilike), šilo sa koštanim držalom, jedna neolit. dobro učuvana sje-kirica mnogo terra sigillata sa žigom, raznih željez. predmeta, skalениh ulomaka itd. – Nadam se boljemu – Pišem olovkom, jer sam kod iskapanja a hoću da karta još prije 6 sati ode. – Sutra opet šaljem jednu kartu. – Inače nema ništa, osim što sunce dosta grije.

Sa veleštovanjem
V. Tkalčić«

»Br. 75–1912

Velemožni gospodin Dr. Josip Brunšmid, ravnatelj arheol. muzeja itd.
Arheološki muzej Zagreb, Zrinski trg 11.
Sisak 13/VI. 1912

Velemožni gospodine!

Boljem se nadah, ali gorje dočekah. Današnji je dan sasvim slab; jedino je interesantnije da smo našli ostanke neke rim. drvene zgrade u blizini parnoga dizala. Čim dođe sunce fotografirat ću iste. – Poslije podne kopanja pred uredom i to 1.50–1.80 m duboko. Do sada nema ništa vrijednijega. Sve je to većinom već prekopano. Ako sutra prije podne ne bude izgleda za bolji rezultat, onda prekidam s kopanjem pred uredom i počimam pretraživati materijal, što leži kojih više desetak metara niže ureda. – Ako mi tamo ne će ništa biti, onda se vraćam u večer kući. – Savjest će nam biti čista, jer smo učinili sve, što se od nas može tražiti. –

Sa veleštovanjem i s podravom g. Szabóu

Ostajem V. Tkalčić«

»Br. 75–1912

Velemožni gospodin Dr. Josip Brunšmid, kr. sveučil. profesor, ravnatelj narod. muzeja itd.
Arheološki muzej Zagreb, Zrinski trg 11.
Sisak 14/VI. 1912

Velemožni gospodine!

Ipak sam bio odlučio i poslije podne kopati pred uredom, akoprem je nalaz stvari gotovo nikakav, i to s toga razloga da sad ljudi imadu opet noviji materijal za ispirati. Malih stvari će se svakako još dosta naći u tom na površinu dignutom materijalu. – Sutra prije podne kopat ću niže ureda, a poslije podne ću fotografirati razne interesantne kuće u Sisku, žup. crkvu izvana, zatim pakovati stvari, urediti račune i prtljagu i – kući. – Danas je bio g, Steingassner ovdje i rekao neka svakako opet zamolimo ministarstvo. Točnije će Vas već g. Bukvić o tome informirati. –

Isporučujući Vam pozdrave g. Bukvića
Ostajem sa veleštovanjem
V. Tkalčić«

»Br. 75/1912

M. Kir. Folyammérnöki Hivatal Sziszekén. Kr. ug. riečki mjernički ured u Sisku
Sisak dne 24/VI 1912

Veleštovani Gospodine!

Primio sam Vaš cjenjeni list od 24. o.m. te nemogu ino nego da Vam na isti smjesta odgovorim. Nisam niti pomislio na ikakovu krivnju sa Vaše strane, nego sam Vam jedino priobćio činjenicu znanja radi, i držim da je s time ona stvar dovršena.

Onu veliku kao i 45 kom. manji pločah i njeke druge predmete od olova kao i mamuzu odpremam podjedno.

Što se tiče pretraživanja materijala može se raći da je isto dogotovljeno. Već treći dan da nije ništa nađeno, a i netraži nitko od profesionalaca; gdjekoji derančić pokušava i to samo za kratko vrijeme svoju sreću i to bez uspieha.

Na posljedku nije ni za čuditi jer i bunar se može iscrpiti, a i crna torba potrebuje odmora.

Sa posljednim tovarom neće biti preobterećeno nu zato imade liepi predmetak.

Do ponedjeljka biti ću kod kuće i veoma bi me obradovalo Vas u Sisku pozdraviti moći. Mogli bi i sa brzovlakom poslie podne doći ni na večer se vratiti.

Veleštovanjem
A. Bukvić«

21.

»Br. 75/1912

Visokorogjeni Gospodin Savetnik N. Bukviš Sisak
Sisak 28/6

evo gospodin savetnik evo vam javlam da je ono što je Šimunović mali našel oko dobio zanjega 16 kruna od gospodina Beka izvolite se upitat Pa bute vidili daje istina a on je vama kazao daje perl. nije prl. nego gema izvolite se osvedočiti i prsten je kupil za 6 kruna od jednog nakupic prodal gaje grbati za 50 kr. on kupuje na kupi i preprouduje dale i veli daje svaki magarac koji bukviću da što bolje ga Šimunović joža i od mike i Banič i mali radulović ovi vam kupuju štofinijeg i nosiju gospodinu hrnjaka¹⁰ i kadvam dogje Šimunović što pripovedal ne verute mu on je najveći ekspiditor od sviju on ni nis neradi nego samo čeka dok koje dete sto nagje ako nemore otet ona kupi paide dale. I nemojte misliti valja davam pišem ono štonije tovanje siva istina Sluga pokoran»

22.

»Br.75/1912

M. Kir. Folyammérnöki Hivatal Sziszekén. Kr. ug. riečki mjernički ured u Sisku
Sisak dne 9/VII 1912

Veleštovani Gospodine!

Došavši nakon 5 dnevnoga putovanja danas kući našao sam Vašu cjenjenu dopisnicu od 5. o.m. mene čekajući. Ako ne bi iznadjeni koji slučaj nastupio, biti ću cjele ove nedelje kod kuće i biti će mi veoma ugodno Vas nakon poduljeg vriemena opet u Sisku pozdraviti moći. Što se tiče nadjeni predmetah imade medju njima nekoliko do-bri. Zlata 17 ¼ gr; nekoliko podpuni i nepodpuni gemah, olovna figura (relief) odnosno plosnasta, mala olovna amphora, nož sa dobrim koštanim držkom, 70 kom. olovnih pločicah i.t.d.

Veleštovanjem
A.Bukvić«

22.

»75/1912

M. Kir. Folyammérnöki Hivatal Sziszekén. Kr. ug. riečki mjernički ured u Sisku
Sisak dne 22/VII 1912

Veleštovani Gospodine!

Od 17. poslie podne do 20. poslie podne bio sam službeno odsutan, e me je za vrieme sve odsutnosti potražio jedan železnički činovnik iz Zagreba koji je g. Gabrielu priobćio Vašu poruku da bi se dozvola za traženje imala svima do četvorici oduzeti, i da ste ga Vi na mene uputili da mu od škartirani rimski cetah odstupim. Što se tiče

¹⁰ Ljekarnik Matija Hrnjak u Sisku.

smanjenja dozvolah to je ovo samo po sebi usliedilo i prestati će za 2–3 dana posve, jer je voda tako spala, da se materijal više pljuskati nemože, a bez toga nije moguće sitnije predmete naći.

U vrijeme iza Vašega boravka u Sisku prerovan je nisko ležeći material temeljito i nađeno dosta i liepi predmetah i takovi koji do sada bilo nije. Podpuni 2 ½ cm dug delfin od plavoga stakla kao privesak sa rupom. Mala bronsana figurica 2cm. natrag sa ušicom /privesak/. Dva osobita ključa jedna mamuza i.t.d.

Poznato Vam je da sam od škartirani cetah namjenio izabrati bolje i odstupiti realci u Karlovcu. Djelomično sam takove bolje cete jur izabrao i u posebnu škatulju pohranio.

Onaj železnički činovnik iz Zagreba bio je pako upotrebivši najblaži izraz, tako nekorektan, da je u mojoj odsutnosti zalihu cetah pretražio, i što mu se svidilo odneo.

Preostatak može se mirnom dušom u đubre baciti.

Nemogu ino da Vam priobćim još nješto zanimivog. Prije nekoliko danah dobio sam podpuni prsten sa staklenom gemom. U staklo je prilično dobro utisnut jedan genius sa grozdom u ruci. Sjetio sam se odma na nješto sličnog što sam već prije nekoliko godinah dobio, naime ulomak od prstena sa istom figurom.

Načinio sam otisak u vosku od obijuh, jeran kraj drugoga te se je bezdvojbena izpostavilo da su podpunno jednaki.

Veleštovanjem
A.Bukvić«

23.

»8. kolovoza 1912

137.

Predmet: Sisak, jaružanje Kupe radi starina

Na broj 24.549 ex 1911.

Kr. hrv. slav. dalm zemaljskoj vladi, odjelu za bogoštovlje i nastavu u Zagrebu.

Ovo je ravnateljstvo već u dva maha, g. 1909. i 1911. obratilo se molbom na kr. zemaljsku vladu, da ona ishodi od preuzvišenog gospodina kr. ug. ministra za poljodjelstvo dozvolu za jaružanje rijeke Kupe kod Siska u arheološke svrhe. Dozvola je oba puta podijeljena te je narodni muzej kod oba jaružanja dobio tako lijepih predmeta, da ih niti za skupe novce ne bi mogao kupiti. Osobito je zadnje jaružanje, koje je obavljeno ovoga proljeća, bilo okrunjeno takvim uspjehom, da bi bila vječna šteta, kada se s jaružanjem ne bi nastavilo.

Zato se ovo ravnateljstvo ponovno obraća na kr. zemaljsku vladu, da ona i za ovu zimu ishodi od preuzv. gospodina ministra za poljodjelstvo dozvolu za jaružanje u arheološke svrhe, a u korist ovoga muzeja. Jaružanje bi se imalo obaviti sporazumno s riječno-mjerničkim uredom u Sisku već prema vremenu u vodostaju rijeke Kupe kroz nekoliko dana ili u kasnu jesen 1912. ili u proljeće 1913., a svakako u vrijeme do jaružalo bude u Sisku zimovalo odnosno prije nego što ode u proljeće na posao izvan Siska. Jaružati bi se imalo na istom mjestu po prilici kao i ove godine, a izjaružani materijal bi se imao ustupiti ovome muzeju, koji bi imao brigu i snosio trošak sa njegovu istovarivanje.

Ravnatelj: (V.H.)«

»75/1912

Veleučenom Gospodinu Dr Josipu Brunšmid ravnatelju arheološkog odiela narodnog Muzeja
Volosko k.br.67
Sisak dne 21/VIII 1912

Veleštovani Gospodine!

Imadem javiti, da je tečajem ovoga mjeseca u materijalu pred uredom nađen suprot svakome očekivanju, znatni broj predmeta i dosta veoma dobri. Upravo sjajan je jedan prsten sa gemom odnosno napisom u crvenome na površini bielomu kamenu /sivom/ rišćanskog porijekla, što na donjoj površini urešena riba svjedoči. Na šestero pločnastoj strani nalaze se na svakoj (*crtež prstena*) pojedina slova i to: VI VAM SI VIS Zatim jedna gema od svjetlog amethysta. Urezan je pan koji pored jednim stalkom na kojemu se mala figura /valjda Hermes/ nalazi, stoji, kraj postamenta podiže se drvo na grani kojega panova frula /: na vrbi sviralo/ visi. U izpruženoj ruci drži pan jedan dar, koji sigurno za frulu nuđa. Izradba nije baš izvrstna ali prilično dobro. Zlata imade 10,6 gr; među tima jedna minduša. Olovni ploča 25 kom. Olovna reljef figura Minerve itd.

Veleštovanjem
A.Bukvić

(*Brunšmidov rukopis*: Iza svršetka lista primio sam ovu kartu g. Bukvića, koju Vam znanja radi šiljem. Mislim, da ga sada ne trebate ići u Sisak, osim ako Vas g. B. zove. Eventualno, možete iskati namiru i novac poslati, da g. B. nema svoj novac uložen u naše stvari.«

»75/1912

27. kol. (191)2

Velecijenjeni gospodine!

Gospodin ravnatelj poslao mi je iz Voloskoga kartu, što se ju njemu pisali i naložio mi, da zamolim od Vas namiru, kako ne bi morali iz svoga žepa davati novaca za muzej. Ja se doduše ne razumijem u račune, što ih muzej ima s Vama, ali je naravno, da muzej ne smije dopustiti da Vi makar samo i na nekoliko dana trošite svoj novac ta nj. Zato Vas molim, da budete tako dobri da mi pošaljete namiru o Vašim izdacima, a ja ću Vam taj iznos odmah poslati.

S odličnim štovanjem i pozdravom
Vaš (Viktor Hoffiller)«

»Br 75/1912

M. Kir. Folyammérnöki Hivatal Sziszeken. Kr. ug. riečki mjernički ured u Sisku
Sisak dne 2/IX 1912

Velecijenjeni Gospodine!* (*pismo upućeno je Viktoru Hoffilleru*)

Oprostite da Vaš cjenjeni list od 27. o.m. do sada još odgovorio nisam, nu razlog je tome, da sam skoro svaki dan na putovanju.

Što se tiče namire glede izdatakah za odstup starinah nije to ništa priješnoga. Gospodin Profesor Brunšmid običavao je od vriemena do vriemena kada se je priličan broj predmeta nakupio, sa crnom torbom po iste doći, i tom prigodom podmirio je podjedno izdatak.

Predmetah imade liepi i dovoljan broj izdao sam za iste ukupno 164 K 24 fil. Biti ću 4 i 5. kod kuće pa ako želite možete me posjetiti, nu opetujem da radi novaca nije sila.

Sada se već ništa ne nalazi a niti dečurlija netraži više.

Prije njegovih danah dobio sam vrlo dobro sačuvani mali nožić poput škloce za zatvoriti sa veoma jasnim pečatom 'Laufedi'.

Kod jaružanja u Zbiegu, 12 kilom. Više Broda nalazimo takodjer rimske predmete i imadem do sada 5 kom. železni sikirah 2 žel. budaka 2 kelta žel. Jedan pilum itd.

Veleštovanjem i pozdravom
A. Bukvić

* *Olovkom napisana opaska V.Hoffillera:*

Pisao sam, da će tek od nedjelje neko doći i zamolio ga, da nam javi kada će biti kod kuće.

Hoffiller«

27.

»75/1912

M. Kir. Folyammérnöki Hivatal Sziszekén. Kr. ug. riečki mjernički ured u Sisku
Sisak dne 3/IX 1912

Veleštovani Gospodine!

Oprostite da uslied skoro neprekidnoga putovanja koja sam prinužden obavljati, nisam na Vaš cjenjeni list do sada odgovorio. Što se tiče koša ili torbe iz guste žičane mreže, držim da ne bi imalo uspieha, jer rieka Kupa neimade tako jaku struju koja bi u stanju bila iz kažimo većega koša material izprati u kratkome vriemenu od jedne noći. Ako se nadalje uzme u obzir da jedan kub. m. zemlje i pieska imade težinu od 1500 kgr. proizlazi da bi se u takav koš da ne bude manipulacija onemogućena samo neznatna množina materijala spraviti mogla. Sada netraži nitko više niti derani nego jedini Pišta¹¹ kojemu sam na koncu dozvolu dao a i on nenalazi ništa.

Gospodin Dr. Hoffiller pisao mi je radi izdatakah koji sam imao, označio sam mu iste nu podjedno proiobćio da nije od nikakove prešnosti, ako pako drži shodnim neka po predmete koji će prilično crnu znamenitu torbu napuniti 4 ili 5. koji ću danah biti kod kuće dođe.

Od novijih predmetah imadem napomenuti jedan veoma dobro sačuvani nožić 4 ½ cm. dug poput škloce za zatvoriti sa posve jasnim tvorničkim pečatom 'Laufide'

Kod jaružanja Save u blizini Zbiega 12 kilom. Iznad Broda našli smo priličan broj železni predmetah koje držim za rimske i to 5 kom. sikirah, 2 budaka 2 kelta jedan pilum, i.t.d. Kelti imadu osobiti oblik kojega do sada vidio nisam, naime na jednoj strani u sredini otvoreni. Nadajmo se i još liepši stvari. Osoblje je na strogu pažnju upućeno.

Nadam se da ste se zdravstveno oporavili i bilježim uz podrav

Veleštovanjem
A.Bukvić«

¹¹ Pišta Štimac.

28.

»75/1912

Slavnom ravnateljstvu arheološkog odjela Narodnog Muzeja Zagreb
Sisak dne 9/IX. 1912.

Četvrtak dne 12. biti ću u Sisku.

Veleštovanjem
A.Bukvić«

29.

»75/1912

M. Kir. Folyammérnöki Hivatal Sziszeken. Kr. ug. riečki mjernički ured u Sisku
Sisak dne 19/IX 1912

Veleštovani Gospodine!

Danas odpremio sam kod jaružanja u Zbiegu nađene predmete. U istome sandučiću nalaze se i predmeti darovani Narodnome Muzeju po g. Matii Hrnjaku¹² koji su jako nalični grbatijevoj sbirci.

U zadnje vrijeme nađena je kod jaružanja ona sikira sa neobičnim oblikom, nadam se da će mo tamo još i bolji predmeta naći.

Veleštovanjem
A. Bukvić«

30.

»75/1912

M. Kir. Folyammérnöki Hivatal Sziszeken. Kr. ug. riečki mjernički ured u Sisku
Sisak dne 24/IX 1912

Veleštovani Gospodine!

Koplje u zadnjoj pošiljci je dar gosp. M. Hrnjaka i nadjeno u Sisku. Dvozub (ladjarska štica) iz Zbiega. Sada nemade nikakovi nalaza pošto je sve pod vodom, i radnju jaružanja nemožemo već osam danah obavljati.

Veleštovanjem
A.Bukvić«

31.

»Br. 37/1912.

Slavnom ravnateljstvu Arheološkog odiela narodnoga muzeja Zagreb

Naredbom Njegove Preuzvišenosti kr. ug. Ministra poljodjelstva br. 69420 dozvoljeno je u za jaružanje rieke Kupe na potezu uz grad Sisak za zagrebački narodni muzej u arheološke svrhe 400 kruna.

Kr. ug. riečko mjernički ured
U Sisku dne 7/X 1912.

A Bukvić kr. tehn savjetnik«

¹² Već spomenuti ljekarnik Matija Hrnjak u Sisku, također sabirač starina.

32.

»Br. 137/1912.

Kr. Hrv. Slav. Dalm. Zemaljska vlada. Odjel za bogoštovlje i nastavu.

Broj 25.572/1912.

Predmet: Sisak. Jaružanje Kupe radi starina.- K broju 137. od 8. kolovoza 1912.-

Ravnateljstvu arheološkog odjela narodnoga muzeja u Zagrebu.-

Dopisom svojim od 24. rujna 1912. broj 69.420/V.B. priopćio je kr. ug. ministar poljodjelstva, da je dopustio na potezu rijeke Kupe uz grad Sisak kroz nekoliko dana jaružanje u arheološke svrke i da je izvršenje tog jaružanja povjerio kr. ug. riječkom mjerničkom uredu u Sisku time, da o početku jaružanja na vrijeme unaprijed obavijesti ravnateljstvo toga arheološkoga odjela narodnog muzeja, i da mu izjaružani materijal predaje. Brinuti se za istovarijanje i prebiranje izjaružanog materijala bit će dužno ravnateljstvo toga muzeja.

O tome se ravnateljstvo obavješćuje znanja i daljega uredovanja radi.

U Zagrebu, dne 11. listopada 1912.

Za kraljevskog povjerenika:
kr.banski savjetnik: (*potpis*)«

33.

»171. 2. studen.1912.

Predmet: Tkalčić Vladimir, iskapanje u Sisku.

Gospo. Vladimiru Tkalčiću, pravom srednjoškolskom učitelju

dodijeljenom arheol. odjelu narodnoga muzeja u Zagrebu.

Prema našem dogovoru te prema prije odredjenim dispozicijama zaputit ćete se početkom slijedećeg tjedan u Sisak te ćete nastaviti sa iskapanjem, što ste ga bili započeli prošlog ljeta. Trajanje iskapanja ovisit će o vremenu i uspjehu te će Vam se kasnije saopćiti, kad će se imati svršiti.

Ravnatelj:«

34.

»Br 75/1912

M. Kir. Folyammérnöki Hivatal Sziszekén. Kr. ug. riečki mjernički ured u Sisku

Sisak dne /X 1912

Veleštovani Gospodine!

Primio sam Vaš cjenjeni list i častim se na isti slijedeće priobćiti. Jaružanje u Kupi moći će se istom možebiti u ljetu buduće godine obaviti, pošto će jaružalo ove godine morati u Brodu prezimovati.

Što se tiče nalaza starinah nisu svi osobiti pošto je jaružani material samo kroz veoma kratko vrijeme vidljiv bio uslied visokog vodostaja Kupe, nu imade opet nešto pa i bolji stvari.

Jedan zlatni mali prsten od jake žice pleten sa 2 pločice na ovim volovske glave, jedno 2. ½ cm. dug srebrno poprsje /:Faun./ Staklena gema /razkriljen orao/ i.t.d. Kod Zbiega nalazimo skoro danonočno na razne predmete. Nadjena je jedna Latène fibula bakreni kotlić /rimski/ jedan masivni željezni trozub? Koplje; jedan mali bron-zani srp, itd. Jedva negda je kukuruz na terainu stare Segeste pobran, te bi se sa izkapanjem u ponedjeljak odpočeti moglo. Molim za obavjest, kao i obznanu koliko radnikah imadem priskrbiti.

Veleštovanjem
A.Bukvić«

Među tom golemom količinom izvađenog materijala, koju je valjalo razvrstati, odrediti i inventirati, a to je većim dijelom obavljao Josip Brunšmid, dosta je predmeta ušlo u sastav Numizmatičke zbirke, pa tako i jedan kompleks posve neobičnih patvorina rimskoga novca:

KATALOG

Sisak, 1912.

Jaružanje Kupe, V.1912.

Constantinus I ili sinovi

1 -

6 *Follis* 4. st. Sis?

1 Av.: (nesuvisli natpis). Pop.: glava nal. Bk. Rv.: (nesuvisli natpis) uokolo; u polju vijenac s nesuvislim natpisom. Oštećen.
T.: 3.59g. Dim.: Ø 21mm. 538:ZAG C37932.

3. Patvorina rimskog novca, kat.br.1.

3. Forgery of a roman coin, cat.no.1.

2 Av.: (nesuvisli natpis). Pop.: glava nal. Bk. Rv.: (nesuvisli natpis) uokolo; u polju vijenac s nesuvislim natpisom. Dobro sačuvan.
T.: 3.40g. Dim.: Ø 20mm. 538:ZAG C37929.

4. Patvorina rimskog novca, kat.br.2.

4. Forgery of a roman coin, cat.no.2.

3 Av.: (nesuvisli natpis). Pop.: glava nal. Bk. Rv.: (nesuvisli natpis) uokolo; u polju vijenac s nesuvislim natpisom. Dobro sačuvan.
T.: 3.37g. Dim.: Ø 20,5 mm. 538:ZAG C37930.*Naden naknadno 1925. god.

5. Patvorina rimskog novca, kat.br.3.

5. Forgery of a roman coin, cat.no.3.

4 Av.: (nesuvisli natpis). Pop.: glava nal. Bk. Rv.: (nesuvisli natpis) uokolo; u polju vijenac s nesuvislim natpisom. Oštećen.
T.: 3.35g. Dim.: Ø 20,5 mm. 538:ZAG C37931.

6. Patvorina rimskog novca, kat.br.4.

6. Forgery of a roman coin, cat.no.4.

5 Av.: (nesuvisli natpis). Pop.: glava nal. Bk. Rv.: (nesuvisli natpis) uokolo; u polju vijenac s nesuvislim natpisom. Dobro sačuvan. T.: 3.10g. Dim.: Ø 20,5 mm. 538:ZAG C37933.

7. Patvorina rimskog novca, kat.br.5.

7. Forgery of a roman coin, cat.no.5.

6 Av.: (nesuvisli natpis). Pop.: glava nal. Bk. Rv.: (nesuvisli natpis) uokolo; u polju vijenac s nesuvislim natpisom. Dobro sačuvan. T.: 2.80g. Dim.: Ø 20mm. 538:ZAG C37928.

8. Patvorina rimskog novca, kat.br.6.

8. Forgery of a roman coin, cat.no.6.

Josip Brunšmid je na ceduljici zabilježio da su tijekom svibnja 1912. god. jaružanjem nađena i otkupljena četiri takva primjerka, jedan je izvađen iz škatulje s patvorinama rimskog novca, a na još jednom primjerku Brunšmid je napisao 1925. godinu (kat. br. 3, Inv.br. C37930). Tako se u Numizmatičkoj zbirci Arheološkog muzeja u Zagrebu nalazi šest primjeraka takvih patvorina.

Budući da u vrijeme Rimske Republike nije kovan novac sličan tim patvorinama, moramo njihove predloške potražiti među novcem Rimskoga Carstva. Za cara Augusta kovani su u Hispaniji srebrni denari s carevim poprjem okrenutim nadesno ili nalijevo na licu, a na naličju vidi se okrugli štit. Naličje s manjim štitom kovano je u Emeriti približno 25–23. god. pr. Kr. (BMC I, 51, 277–279; RIC I² 41, 2a), a s većim štitom u nama nepoznatoj kovnici prije 27. god. pr. Kr. (BMC I, 56–57, 3090–313; BMC I, 59, 322; BMC I, 60–61, 333–340; RIC I² 85, 543). Za cara Nerona nailazimo na naličju nekih tipova zlatnog novca lovorov vijenac, koji bi također mogao biti uzorkom nama zanimljivih sisačkih primjeraka (BMC I, 201, 9; 202–203, 12–24), a susrećemo ga još na brojnim tipovima novca careva koji su ga slijedili. No, bilo kako bilo, ipak skloniji smo uzorom tih neobičnih tvorevina smatrati neki od vrlo brojnih tipova naličja s vijencem i VOTA natpisom u njemu, kakav novac je kovan za Konstantina I Velikog (306/307–

9. Utvrda u Sisku na fotografiji Ivana Standla.

9. Fort in Sisak on Ivan Standl's photograph.

337) i njegovih sinova.¹³ Istini za volju, poprskje na aversu podsjeća na antoninijane iz 3. st., gdje carevi nose zrakastu krunu. Ipak, kod tako nevješte, nespretne izvedbe, vrlo se teško odlučiti.

Čovjek koji se upustio u vrlo riskantan posao patvorenja novca mora da nije raspolagao nekim posebnim sposobnostima za takav zadatak. Teško da bi se ikome takav novac mogao podvaliti kao pravi, naravno, ukoliko mu vid nije bio vrlo slab. No, možda je riječ o poštenijoj nakani izrade žetona za nakit ili prišivanje na odjeću. Kako god bilo, tih šest vrlo zanimljivih i neobičnih primjeraka »novca« moglo bi se smatrati i keltskim novcem, pretečama naivne umjetnosti.

Summary

FORGERIES OF ROMAN COINS FOUND DURING THE DREDGING OF THE KUPA RIVER AT SISAK IN 1912.

In the Numismatic Collection of the Zagreb Archaeological Museum there is a handful of very clumsy forgeries of Roman coins, cast in lead. On the obverse one can see a head – radiate or with hair in disorder – and on the reverse a laurel wreath with an illegible inscription both within and around it. Most probably these six identical forgeries were imitating the VOTA issues of the Constantine's dynasty. Four of these forgeries were found during the extensive dredging of the Kupa (*Colapis*) at Sisak (*Siscia*) undertaken by the Archaeological Department of the Croatian National Museum in Zagreb in 1912. Two more specimens came to the Museum in 1925. The dredgings were initiated by the museum director Josip Brunšmid and organized by an engineer, Antun Bukvić of Sisak, who was always present on the site. The first dredging was made in 1909 and was continued in 1911, 1912 and 1913. The richest archaeological finds were made in 1912, enriching the Zagreb Archaeological Museum's Roman Collection. These dredgings are very well documented in the Museum archives.

¹³ BRUCK, Guido. Die Spätromische Kupferprägung. Eine Bestimmungsbuch für schlecht erhaltene Münzen. Graz, 1961, str. 80–91.